

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת צו
שבת הגדול
י"ג ניסן תשפ"א

ובזה מובן מה שכתוב **במסכת חגיגה (כז,א):**
א"ר אבהו אמר ר"א ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו מסלמנדרא,
[רש"י: סלמנדרא. חיה הנבראת מן האור כשבויערין אש במקום אחד שבע שנים תמיד
בלי הפסק]

ומה סלמנדרא שתולדת אש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו, ת"ח שכל
גופן אש דכתיב (ירמיה כג, כט) הלא כה דברי כאש נאם ה' על אחת כמה
וכמה.

מסביר **המהרש"א** (בחי'דושי אנדות):
ת"ח שכל גופן אש כו' דברי כאש וגו'. דמתוך דברי תורה אש שבהן נעשה
גופן אש כמ"ש ת"ח דרתח אורייתא הא דרתחא ביה.

ב.טוב להודות לה'

וזאת תורת זבחה השלמים אשר יקריב לה':

אם על תודה יקריבנו והקריב על זבחה התודה חלות מצות
בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלת
בלולת בשמן:

על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבחה תודת שלמיו:
(י"א-י"ג)

מובא **במדרש רבה (ט, ז):**

רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן בשם רבי מנחם דגליא, לעתיד לבוא כל
הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל, כל התפלות בטלות, ההודאה אינה
בטלה, הדא הוא דכתיב (ירמיה לג, יא): "קול ששון וקול שמחה קול חתן
וקול כלה קול אמרים הודו את ה' צבאות וגו' ", זו הודאה, "מבאים תודה
בית ה' " (ירמיה לג, יא) זה קרבן תודה. וכן דוד אומר (תהלים נו, ג): עלי
אלקים נדריך אשלם תודת לך, תודה אין כתיב כאן אלא תודת, ההודאה
וקרבן תודה.

מביא **האור גדליהו** כמה מקורות על חשיבות ההודאה,

כתוב **בשו"ע** (או"ח קא, א):

המתפלל צריך שיכון בכל הברכות, ואם אינו יכול לכוון בכלם, לפחות יכון
באבות.

ומביא **המ"ב** (סק"ג):

באבות. כי הוא סידור שבחו של מקום ע"כ אינו בדין שיהא אז פונה לבכו
לדברים אחרים ויש פוסקים (סמ"ק ואגדה) דגם מודים חשוב כאבות
לכתחלה.

ועוד כתוב **בשו"ע** (או"ח נא, ט):

מזמור לתודה יש לאמרו **בנגינה**, שכל השירות עתידות לבטל, חוץ ממזמור
לתודה.

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה'
אלקיך ללכת בכל דרכיו ולא להבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל
לבבך ובכל נפשך: (דברים י"ב)

מסביר **הדעת זקנים**:

ועתה ישראל מה ה' אלקיך – אטו דבר קטן הוא זה וי"ל דאקרא דלבתריה
קאי לשמור את מצות ה' וגו' לטוב לך כלומר אינו שואל ממך דבר זה כי
אם לטוב לך להנאתך ולהרבות לך שכר. ומיהו רבותינו הקשו כן ותירצו
דלגבי משה מילתא זוטרתיה היא ומכאן דרשו רבותינו דחייב אדם לברך
מאה ברכות בכל יום דכתיב מה אל תיקרי מה אלא מאה כלומר ק' ברכות

א.אש שורפת אש

וידבר ה' אל משה לאמר:

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה
על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח
תוקד בו: (ו, א-ב)

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום
אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' קדש קדשים
הוא: (ו, י"ה)

כותב **השם משמואל** (צו ושבת הגדול שנת תרע"א):

במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, תלה הכתוב חטאת לשחיטת
צפון בעולה כאלו ה' עיקר צפון לעולה ולמה, ונראה עפ"י מה ששמעתי
מכ"ק אבי וצללה"ה טעם שחיטת צפון בעולה, כי עולה באה על הרהור
הלב שהוא במצפון ע"כ מקומו בצפון שנגור שם צפון מפני שהוא במצפון
מהחמה כמ"ש הא"ע, עכת"ד, אך לפי"ו יש להבין מדוע חטאת טעונה צפון
כי חטאת באה על מעשה עבירה נגלית בלי מחשבה לחטא היפוך העולה.

ונראה עפ"י שכתבנו במק"א שענין השוגג שהודמן לאיש ישראלי לעבור
עליו בלי דעת, שהוא מחמת שבדאי מכבר השתוקק לאותו דבר אף
שהזהיר מלעשותו מחמת ציווי הש"י מ"מ מאחר שהשתוקק לזה הרי יש לו
חיבור לזה הדבר וע"כ מזדמן אליו דבר הזה לעבור עליו בשוגג והכפרה
הוא על מה שהשתוקק אליו כבר, וא"כ שוב הכפרה על שורש החטא
שהביאו לזה והיא המחשבה ע"כ טעונה ג"כ צפון, וזה שתלוי בעולה
להורות כי החטאת נמי הכפרה על הרהור הלב כמו עולה.

מסביר **הנתיבות שלום** (בלשון יותר קצרה):

והביאור בזה כמאחז"ל (יומא כט, א) הרהורי עבירה קשין מגופה של עבירה,
שהטעם בזה מפני שלכל חטא יש שורש הגורם לו והוא הרהור בעברה
שהוא השורש פורה ראש ולענה המצמיח את כל החטאים והם יסוד ושורש
הרע כמשאחז"ל העין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים .

והנה אחז"ל (ע"ו עה, ב) כל דבר שתשמישו באש מלבנו באש. וביארנו
שחטאים שנעשו באש תיקונם צריך להיות גם הוא ע"י אש בחי' מלבנו באש
שצריך לשרוף ולבער לגמרי את הרע מקרבנו באש קודש ע"ד הבלא מפיך
הבלא.ומה"ט נמי אין ביעור חמץ אלא שריפה חמץ מרומז לנקודות הרע
שלעקור את נקודת הרע המשורשת באדם הדרך היא רק ע"י אש לשרפם
ולבערם לגמרי.ולכן התיקון להרהור הלב הוא רק ע"י אש הקודש של
המזבח ששרפה וכילתה את אש הטומאה.וע"כ נאמר דין זה בעולה שאף
שענין זה שייך בכל הקרבנות הרי כאמור המקור של כל החטאות הוא ג"כ
מהרהור הלב שכתוצאה מזה בא אח"כ להכשל בשוגג ע"כ נאמר מקור דין
השריפה בעולה.

וזהו מה דכתיב היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר
שאפילו בזמן הזה שאין ביהמ"ק ובבחי' לילה יש ענין העולה על המוקדה
ע"י אש קדש של תורה ועבודה שכנגד הרהורים אין עצה רק להלחם באש
קודש ומסירת נפש המבערת את הכחות הרעים שיש באדם.

התורה"ק מאירה דעתו של יהודי שירגיש אור האלקות ויש בה את כח האש
כמד"כ הלא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיהו כג, כט) כנגד אש היצה"ר יש
אש התורה שהלא כה דברי כאש וכמאחז"ל (קידושו"ו ל, ב) בראתי יצר הרע
בראתי לו תורה תבלין.

ואיתא בספה"ק שלא די בזה שלומד תורה אלא צריך להשקיע כל כחו
בתורה וללמוד באש ובהתלהבות בבחי' הלא דברי כאש אז נעשית לו
התורה תבלין כנגד היצה"ר אש שורפת אש.

ג.שבת הגדול

מובא בטור (אורח חיים ת"ל,א):

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול והטעם לפי שנעשה בו נס גדול שפסח מצרים מקחו בעשור כדכתיב בעשור לחודש הזה ויקחו להם שה לבית אבות שה לבית ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום ה' כדאיתא בסדר עולם ונמצא ש'י בחדש היה שבת ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשר אותו בכרעי מטתו ושאלום המצריים למה זה לכם והשיבו לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו והיו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

וידוע קושיית המפרשים למה חז"ל קבעו הנס בשבת ולא ביום העשירי בחודש, משמע שהיו צריכים הסיוע מיום שבת.

מובא במכילתא (בשלח טז, פסוק כה):

ד"א ויאמר משה אכלוהו היום רבי יהושע אומר אם תזכו לשמור את השבת עתיד הקב"ה לתת לכם שלשה מועדות פסח ועצרת וסוכות לכך נאמר ויאמר משה אכלוהו היום.

מסביר האור גדליהו (מועדים, שבת הגדול):

לכן איתא בספרים כי השבת קודם החג כוללת בתוכה קדושת החג ומלבד מה שידוע מספה"ק כי השבת נותנת הכח לכל ששת ימי המעשה הבאים וכל' הזוה"ק מיני' מתברכין כל יומא וממילא נכלל קדושת החג בהשבת מקודם יש בו גם ענין נוסף כי רק בכח קדושת השבת יש בכח בני ישראל לקבל קדושת הרגלים ובכדי לזכות להפרטים צריכים מקודם לקבל הכלל הכולל כל הפרטים ולכן בכדי שבנ"י יוכלו לעשות הקרבן פסח ולקבל קדושת החג היו צריכים מקודם הסיוע משבת. [...]

במדרש (בר"ר פ"א ט') תני רשב"י אמרה שבת לפני הקב"ה רבש"ע לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוג וכו' ע"כ, והמפרשים פירשו כי לכל יום יש זוג כי יום ראשון יש לו יום ב' וכן כולם אבל שבת נשאר בלי בן זוג, וקשה לפרש כן כי למה לא נאמר כי שבת יש לה בן זוג יום ראשון ואז נשאר יום שישי בלי בן זוג ומי גילה לנו לזווג הימים באופן שלא יהיה לשבת בן זוג.

אלא שנראה מדרשות מהר"י מיניץ (דרוש שמיני) פי' אחר בדברי המדרש כי באמת הששת ימי המעשה הם ג"כ בריאה וכמו שמפרש הרשב"א הקרא כי ששת ימים עשה ה' שהששת ימים ג"כ בריאה שעשה הש"ת.

וכל יום יש בו השפעה מיוחדת והנבראים שנבראו בכל יום הם הכלים המקבלים את השפע מכל יום וכמו שרואים בגמ' ר"ה ביום ראשון מה היו אומרים לה' הארץ ומלואה בשני וכו' כי כל יום יש בו התגלות כבוד שמים ע"י הנבראים באותו יום, והבן זוג של היום נקרא הכלי שמקבל השפעת היום והבן זוג של כל יום הוא הבריאה שנברא באותו היום ולכן אמרה שבת לי לא נתת בן זוג כי בשבת לא היה שום בריאה שתקבל השפעת יום השבת ולכן לא היה לה בן זוג. [...]

ובעת שבנ"י נעשו לעם ה' אז קבל השבת את הבן זוג שלה ובשבת זה שקימו המשכו וקחו ונתעסקו בעשיית המצות או נתהוו לעם ה' ואז היה יצירת כלל ישראל העם זו יצירתי לי תהלתי יספרו [ישעיהו מג,כא] ובאותה שבת קבלה השבת את בן זוג שלה ולכן נקרא שבת הגדול כי גדול פירושו התפשטות ועד אז לא היה מי שיקבל השפעת השבת נתפשטה קדושת השבת ולכן נקרא שבת הגדול. [...]

ולפי דברינו לעיל ששבת כוללת בתוכה קדושת חג הפסח ושאר הרגלים בכלל ובנ"י מקבלים קדושת השבת ומוציאים את הקדושה של שבת מן הכח אל הפועל וזוכין להקדושה של הג' רגלים בפרט יש לפרש ג"כ שגדול הוא מלשון התפשטות שבעת שבנ"י נעשו לעם וקבלו הכח של קדושת השבת אז נתפשט קדושת השבת לתוך הג' רגלים ולכן נקרא שבת הגדול שאז נתפשטה קדושת השבת לתוך נפשותיהם של ישראל ובכח הקדושה הזאת הם מקדשים את הרגלים דקדשינהו לישראל דקדשינהו ליזמנים [ברכות מט,א] ובשבת הזו נתפשטה קדושת השבת לנפשות ישראל ובשבת זו נתנה הכח בבנ"י שיוכלו לקבל הקדושה של פסח.

ה' אלקיך שואל מעמך. ויש לחזק הדבר מ"ה בחילוף א"ת ב"ש הוי י"ץ שעולה מאה וכן בפסוק זה יש מאה אותיות חסר אחת וכאשר תוסיף אות אחת לעשות ממנה מאה תשלם החשבון למאה.

וי"א כי דוד תקנם שבכל יום היו מתים מאה אנשים מישראל באו והגידו לדוד עמד ותקן מאה ברכות בכל יום שנ' נאם הגבר הוקם על ע"ל בגימטריא מאה ומיד נעצרה המגפה. עוד יש להוכיח מאה ברכות מדכתיב הנה כ"י כ"ן יברך גבר במנין כ"י כ"ן יברך גבר כי יברך חסר וא"ו כתיב ולכך תקנו לומר מודים שהרי פי' משתחיים כדכתיב גבי נעמן והשתחית לה' אלקיך. ותרגם יונתן ואודיתי קדם ה' אלקך ומ"מ אנו אומרים מודים ולא משתחיים לפי שעולה בגימטריא מודים מאה לומר שכל האומר מודים כהוגן כאלו קיים מאה ברכות ר"ל שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה או שיראה איסר כנגד לבו וכרע כחוטרא וזקיף כי חויה ושיתכוין לומר משתחיים אנו לך כדאיתא בירוש' א"ר בון מיומי לא איכוונית וכו' ומחזיקנא טיבותא לרישאי דכי מטינא למודים כרע מגרמיה.

כותב השפת אמת (ויגש תרל"א):

ויגש אליו יהודה. מלשון הודאה והוא כל איש ישראל. שמעתי מאז"ז מו"ר זצלה"ה שנקראו יהודים על שם שמודין להשי"ת על כל דבר קטן וגדול שידועין שהכל ממנו ית' כו'. ועי"ז יכולין ליגש. וזה עצה בכל שעה צר והסתרת פנים לכל איש ישראל. העצה להתבטל לרצון השי"ת ע"י שמברר האדם אצלו שגם בתוך ההסתר יש חיות מרצון השי"ת. וזהו ויגש אליו להשי"ת. וגם כי זה נק' הגשה ליוסף כי יוסף הוא הנקודה הפנימית שיש מהשי"ת כמ"ש במ"א. ובאמת ה' אז צר מאוד ליהודה כמ"ש מה נאמר כו'. והי' עצתו על ידי הגשה זו לפנימיות הדבר. כי לא הוסיף בבקשה זו רק שחזר כל הדברים לעצמו להיות מיושרין אצלו ולקבל רצון השי"ת בשמחה. וע"י שמבררין שהוא מהשי"ת נתגלה הפנימיות. וכתיב ולא יכול יוסף שהוא הפנימיות להתאפק ונתגלה הפנימיות. וממילא הוציאו כל איש כו'. שהסתרות וחיצוניות שהם מסתירין הפנימיות נתבטלו. כמ"ש בשבת דמתיחדין ברזא דאחד ע"י הביטול להשי"ת ועי"ז מתעברין כו'.

כתוב במסכת ב"ק (טז,א):

שדרו של אדם, לאחר שבע שנים [שמת] נעשה נחש. והני מילי, [ודברים אלו שנעשה לנחש, נאמרו רק באדם] דלא כרע במודים, [שבעומדו בתפילת העמידה (שמונה עשרה) לא כרע כשהגיע ל"מודים אנחנו לך" כפי שתקנו חז"ל]

מסביר המהרש"א (חידושי אגדות):

ומייתי דומיא דהכי שדרו של אדם הרע שאינו כורע במודים מוליד בדומה לו נחש לאחר שבעה דכן הוא עיבורו של נחש לו' שנין כדאמרין פ"ק דבכורות וענינו כמ"ש התוס' לפי שמצוה לכרוע וכי זקיף זקיף כחויא כו' ע"ש, דענין הכריעה לשם ה' היא הכנעה והשפלה היפך מעשה הנחש כדאיתא פ"ק דסוטה אמרתי יהלך בקומה זקופה ולא יתגאה ועתה על גחונך תלך ולזה אמרו שיהיה אדם נכנע בכריעה דכי כרע כרע כחזירא דהיינו היפך טבעו שדרכו של חזירא להיות זקוף וכי זקיף זקיף כחויא [כנחש] דהיינו נמי היפך טבעו אחר שנאמר בו על גחונך תלך ודרכו בכריעה ולקחו לסימן ה' זוקף כפופים שגם בוקיפה יהא נוהר שלא תהיה דרך גאוה כדרכו אלא היפך טבעו והשתא מי שאינו כורע ועומד בוקיפה כדרכו הרי שדרו עושה מעשה נחש הראשון כשהיה מהלך זקוף וראוי להיות נענש כנחש וע"כ נעשה נחש לאחר ז' שנים כתולדתו כמ"ש ודו"ק.

ועוד מובא בתורת חיים (רב אברהם חיים שור):

ואמרו במדרש רבה על הנחש כשבא לפתות את חוה בא בקומה זקופה לפי שבא לכפור בו יתברך ולכן נענש במדה ללכת שחוח שנאמר על גחונך תלך דרגלים היו לו ונקצצו ואפשר לומר דמהאי טעמא מי שאינו כורע במודים שדרו נעשה נחש דכיון שעומד בקומה זקופה ואינו כורע ומתכוין להודות לו יתברך על כל חסדיו הרי הוא ככופר בו יתברך ואומר לא הוא והרי הוא כמודה לדעת הנחש הקדמוני אשר כל הכפירות והדעות החיצוניות נמשכין ממנו כמו שכתבו חז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו דהיינו מיתה נצחית לכך שדרתו נעשה נחש שאין לו רפואה אפילו לעתיד כדאיתא במדרש הכל מתרפאין חוץ מנחש ונמצא שעל ידי כן אין לו חלק לעולם הבא דכיון שדרתו נעשה נחש הרי לזו של שדרתו בטל אשר ממנו יצמח האדם לעתיד.

יום השבת הוא יום מיוחד להודאה כמו שכתוב (תהילים צב):

מזמור שיר ליום השבת:

טוב להדות לה' ולזמר לשמך עליון:
להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות:

שבת שלום וחג פסח כשר ושמח!